

บทที่ ๔

หนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับโลก และในระดับประเทศ

๑. การเปลี่ยนแปลงในระดับโลก

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดกระแส “โลกาภิวัตน์ (Globalization)” ทำให้โลกก้าวเข้าสู่ยุค “สังคมสารสนเทศ” ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ที่นำมาซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงมากมาย เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีลักษณะการกระจายแบบทุกทิศทาง มีระบบตอบสนองอย่างรวดเร็ว และยังเป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทิศทาง ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะด้านสังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากในอดีตมาก เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

๑.๑ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ตลอดจนแนวความคิด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของประชาชน

๑.๒ เกิดสถานะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง (Interconnectivity) มีปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น และเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน (Mobility) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน ซึ่งคนมีความสัมพันธ์รวมกลุ่มกันข้ามประเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มผู้สนใจในเฟซบุ๊กผ่าน Social Network โดยมีสมาชิกจากประเทศต่างๆ, การสื่ออุดมการณ์แนวความคิดทางการเมืองเพื่อรวมกลุ่มผู้ที่สนใจ, ติดต่อกระจายข่าวสารกันอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เช่น ผ่าน e-mail, ผ่าน Social Network โดยใช้ Facebook ฯลฯ เกิดการลบเลือนของอาณาเขตและเขตแดนของประเทศ (Globalization as Deterritorialization) การติดต่อสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนทั่วโลกไม่ได้ถูกจำกัดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือตามเขตแดนและระยะทางจริงอีกต่อไป ทำให้เกิด “ความไม่

ชัดเจนของขอบเขต” หรือ “Blurred Scope” สิ่งเหล่านี้มีผลทางด้านสังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรมใน ๔ ประเด็น คือ

๑) ประเด็นการรวมกลุ่มทางสังคม โดยไม่คำนึงถึงอาณาเขตทางกายภาพ แต่ผ่านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี เช่น การสื่อสาร การเชื่อมต่อผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นโลกไร้พรมแดน สามารถแสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มได้ง่าย และมีข้อจำกัดที่ลดลงทั้งด้านกายภาพและโลกเสมือนจริง

๒) ประเด็นความเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่น-ภูมิภาค-โลก (Local-Regional-Global) ความไม่แน่ชัดในเชิงอาณาบริเวณ รวมทั้งขอบเขตนั้นเกิดขึ้นใน ๒ กรณีหลัก คือ การที่ชุมชน หรือท้องถิ่น สามารถผสานใช้ประโยชน์จากกระแสโลก โดยสามารถปรับและประยุกต์ให้เข้ากับบริบทและวัฒนธรรมความเป็นท้องถิ่น ขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ คือ การมุ่งหวังที่จะสร้างขยาย อิทธิพล อำนาจ ซึ่งรวมถึงในส่วนของรัฐชาติมหาอำนาจทางธุรกิจ องค์กร ไปยังบริเวณต่าง ๆ เช่น ปรากฏการณ์การละลายพรมแดนของเงินดอลลาร์สหรัฐในเวทีโลก (Dollarization)

๓) ประเด็นการสลายพรมแดนในด้านความรู้เกิดความรู้แขนงใหม่ที่เรียกว่า สหวิทยาการ (Interdisciplinary) มากมาย อาทิการศึกษาในด้านนาโนเทคโนโลยี (Nanotechnology) ซึ่งเป็นการบูรณาการของความรู้ฟิสิกส์เคมีและชีววิทยา, ความรู้ด้านอุตสาหกรรมอาหาร (Food Technology) ที่บูรณาการจากความรู้วิทยาศาสตร์เข้ากับโภชนาการ, ความรู้ด้านการจัดการนวัตกรรม (Innovation Management) ที่เป็นผลจากการรวมศาสตร์และศิลป์ของการจัดการ และความเข้าใจในด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เป็นต้น ความรู้ในเชิงสหวิทยาการซึ่งปราศจากขอบเขตที่แน่ชัดของแต่ละสาขานั้นมีส่วนช่วยให้สามารถต่อยอดทางความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสนองตอบเงื่อนไขโลกในปัจจุบันได้มากขึ้น

๔) ประเด็นขอบเขต ความรับผิดชอบ และบทบาทของบุคคลและองค์กร ที่มี ความชัดเจนน้อยลง ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าการแตกเป็นส่วน ๆ ของอัตลักษณ์ (Fragmentation of Identity) ซึ่งรวมถึงการสลายตัวและการรวมตัวใหม่เป็นหนึ่งเดียวทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และสังคม เกิดสิ่งที่เรียกว่า Multiplicity หรือการที่คนหรือองค์กรหนึ่งสามารถมีหลายบทบาทได้ในสังคม ซึ่งการปฏิบัติตามข้อตกลงหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ของในแต่ละภาคส่วนล้วนมีความสัมพันธ์และซับซ้อน และในบางกรณีก็ยังไม่มีส่วนที่สรุปได้ชัดเจน

ภาวะที่โลกกำลังเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างจาก Solid Phase Modernity ไปสู่ Liquid Phase Modernity ให้เกิดการเชื่อมโยงมีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น และเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เกิดเครือข่ายทางสังคม (Social Networking) ในรูปแบบใหม่ๆ มากมาย รวมถึงก่อให้เกิดภาวะสะท้อน

กลับ ส่งผลเป็นความไม่ชัดเจนหรือความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้นตามมา นอกจากนี้เหตุการณ์หลายๆ อย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน บางเรื่องซึ่งเป็นเรื่องภายในได้กลายเป็นเรื่องที่ถูกรับรู้ไปทั่วโลก ในขณะที่เรื่องจากภายนอกที่ดูเหมือนว่าไม่เกี่ยวข้องก็สามารถส่งผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้คนจึงอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถคาดเดาอนาคตได้

๑.๓ กระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้างความเป็นสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้เป็นสากล ก่อให้เกิดโครงสร้างของความเป็นสมัยนิยม ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการแผ่ขยายของระบบทุนนิยม (Capitalism) การกลายเป็นระบบอุตสาหกรรม (Industrialism) อันเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการพัฒนาเพื่อสร้างความเป็นสมัย ในบางพื้นที่ผลกระทบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์เหล่านี้ได้ครอบงำวัฒนธรรมท้องถิ่นบางประการ หรือทำลายอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระของผู้คนไป นอกจากนี้ระบบทุนนิยมนั้นได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมบริโภคนิยม (Consumerism) อย่างชัดเจนโดยการที่ระบบทุนนิยมสามารถแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ซึ่งให้เห็นว่าทุนนิยมสามารถผสมผสานคุณค่าของตัวเองเข้าไปกับคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นได้โดยง่าย ซึ่งในอีกมุมมองหนึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าระบบทุนนิยมสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในส่วนการแสวงหาความสุขที่เกิดจากการบริโภคได้เป็นอย่างดี

ในเวลาเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้เป็นสากล (Globalization as Internationalization) มีการเจริญเติบโตของการแลกเปลี่ยนระดับสากล (International Exchange) และการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นระหว่างประเทศ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ การพึ่งพาอาศัยมีความเชื่อมโยงกับทางสองแพร่ง (Dilemma) ระหว่างการร่วมพัฒนากับภาวะการต้องพึ่งพิงการเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ ผ่านพรมแดนประเทศ รวมถึงระดับการพึ่งพาอาศัยกันที่มีมากขึ้น ทำให้ประเด็นปัญหาของประเทศใดประเทศหนึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาทิปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่ทั่วโลก รวมทั้งไทยชะลอตัว

๑.๔ โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล (Unite and Collaborate)” ทั้งนี้ภายใต้เสรีภาพในด้านต่างๆ เนื่องจากความหวาดกลัวต่อภาวะสะท้อนกลับของสังคมความเสี่ยง ได้หล่อหลอมให้แต่ละประเทศ (สังคม ชุมชน หรือบุคคล) ปรับเปลี่ยนตัวเองจากความเป็นอิสระ ไปสู่แนวโน้มการร่วมมือร่วมใจกันที่มากขึ้นทั้งในระดับโลก ทวีภาคีองค์กร ตลอดจนระดับบุคคล เพื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือโอกาสที่ทุกคน

ต้องเผชิญร่วมกัน (Global Common) และนำไปสู่การสร้างสังคมสากล หรือสังคมพลเมืองของโลก (Cosmopolitan Society) เกิดกระแสวัฒนธรรม ๒ ประการ ได้แก่

๑.๔.๑ กระแสวัฒนธรรมรำลึก (Cultural Reminiscence) เป็นกระแสที่สะท้อนถึงกระบวนการส่งต่อ หรือการสืบทอดทางมรดกวัฒนธรรม ท่ามกลางความหลากหลายของสังคม “ยุคหลังสมัยใหม่” (Postmodern) ที่มนุษย์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างยากแก่การคาดเดาจะเกณฑ์ได้ จนเกิดภาวะความรู้สึกไม่มั่นใจในตัวตน ขาดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ความรู้สึกปลอดภัยเริ่มถดถอย ประกอบกับความรู้สึกมั่นคง แน่นนอน มีเสถียรภาพในชีวิตที่เคยมีอยู่ก็ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จึงทำให้มนุษย์เริ่มหันมองย้อนกลับไปหาวันคืนที่เคยงดงามในอดีต ปრაการณณ์โหยหาอดีตหรือการหวนรำลึกถึงชีวิตและประสบการณ์ครั้งเก่าก่อนจึงได้ก่อตัวและมีแนวโน้มที่จะปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น โดยจัดเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ต่อขีดจำกัดของสถานที่และเวลาในโลกความเป็นจริง ผ่านการใช้ความรู้สึก จินตนาการ และช่องทางวัฒนธรรม ที่ได้ขยายผลกลายเป็นการจำลองอดีตผ่าน สินค้า บริการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในโลกทุนนิยมตอนปลาย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภคและเพื่อ “การสืบทอดมรดกวัฒนธรรม (Inheritance of Cultural Heritage)”

โลกาภิวัตน์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ขับเคลื่อนกระแสวัฒนธรรมรำลึก ทั้งนี้เนื่องจากการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติได้ผลักดันให้คนจำนวนหนึ่งหันกลับมาค้นหารากเหง้าเพื่อคงจุดยืนและรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ ขณะเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ยังผลักดันให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างโอกาสทางการตลาดให้วัฒนธรรมท้องถิ่นในตลาดโลก จึงอาจกล่าวได้ว่า โลกาภิวัตน์ช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับมรดกวัฒนธรรม ซึ่งขึ้นกับศักยภาพ และขีดความสามารถในการพัฒนาต่อยอดของแต่ละประเทศ

๑.๔.๒. กระแสวัฒนธรรมธรรมาภิบาล (Governance Culture) กระแสโลกาภิวัตน์ผลักดันให้ผู้คนจากหลากหลายประเทศได้ถูกหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวในฐานะพลเมืองของโลก สิ่งเหล่านี้เป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสที่ทุกคนบนโลกจะต้องร่วมเผชิญ รัฐบาลของแต่ละประเทศไม่ว่าจะดูแลภาคส่วนและประชาชนของตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมือนเช่นในอดีตอีกต่อไป กล่าวคือ การที่จะสามารถดำรงอยู่ภายใต้โลก Liquid Phase Modernity ได้นั้น สังคมมนุษย์จะต้องปรับไปสู่สังคมแห่งธรรมาภิบาล (Good Governance Society) ที่มีความโปร่งใส (Clear) มีความห่วงใย (Care) มีความเป็นธรรม (Fair) ตลอดจนมีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน (Share)

๑.๕ การเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

สารสนเทศ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบลงไปถึงระดับบุคคล ทำให้เกิดความแตกต่างของมนุษย์ สามารถแยกแยะคนออกเป็น ๓ ยุค ได้แก่ คนในยุค X (Generation X) หมายถึง คนที่เกิดก่อนปี ค.ศ. ๑๙๘๑ คนในยุค Y (Generation Y) หมายถึง คนที่เกิดระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๘๑ ถึง ๑๙๙๔ และคนในยุค Z หรือ I (Z or I Generation) หมายถึง คนที่เกิดหลังปี ค.ศ. ๑๙๙๔ คนใน ๓ ยุคนี้จะมีนิสัย พฤติกรรม ความชอบ ความถนัดที่แตกต่างกัน โดยที่คนรุ่นใหม่จะมีคุณลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากคนรุ่นเดิมในด้านต่างๆ ดังนี้

การทำงานเชิงขนาน (Parallelism) การทำงานเชิงขนาน คือ การทำงานหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้ทำงานได้เร็วกว่าในเวลาเดียวกัน แต่จะทำงานในเชิงลึก อย่างลึกซึ้งต่องานใดงานหนึ่งได้ยากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเชื่อมต่อ (Connectivism) เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเชื่อมต่อจากการเชื่อมต่อไปยังศูนย์กลาง (Centralized) กลายเป็นการกระจายการเชื่อมต่อเข้าหากันโดยตรง (Decentralized) ทำให้เกิดเครือข่ายแบบใยแมงมุม (Mesh Network) ซึ่งแต่ละบุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรงไม่ต้องผ่านคนกลาง ส่งผลกระทบต่อ เช่น รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร มีการเปลี่ยนแปลงจากตามลำดับชั้นมาเป็นความเท่าเทียมกัน รูปแบบด้านเศรษฐกิจการค้า ที่ลดพ่อค้าคนกลาง รูปแบบในการศึกษาเรียนรู้ที่ก้าวข้ามขีดจำกัดของกรอบสถาบันหรือกลุ่มผู้สอน เกิดการเชื่อมต่อองค์ความรู้ไปได้ทั่วโลก ฯลฯ

จินตนาการและการเสมือนจริง (Visualization and Virtualization) คนรุ่นใหม่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกแห่งจินตนาการมากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างภาวะแวดล้อมเสมือนจริงให้เกิดขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ชอบสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการด้วยตัวเอง คนรุ่นใหม่มักมีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไข มักคิดนอกกรอบ พวกเขามักมีความคิดที่แปลกแหวกแนวและมีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง ในเวลาเดียวกัน การใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ทั้งในการรับรู้ สัมผัสข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้ถึงในรูปแบบภาพเคลื่อนไหวและเสียง ตลอดจนการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ Social Network ส่งผลให้คนรุ่นใหม่มักจะขาดการเรียนรู้ภาษากาย การรับทราบเข้าถึง สีหน้า อารมณ์ของผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้ สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงอยู่รอบตัว

ความแตกต่างทั้งสามด้านที่ได้กล่าวมาแล้ว ไม่ได้มีขีดจำกัดที่เกิดขึ้นกับเฉพาะคนที่เกิดใน ๓ ยุคดังกล่าว แต่กลายเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่แผ่กว้างออกไปยังทุกคนที่ได้รับ

อิทธิพลจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเริ่มแพร่กระจายในกลุ่มคนในสังคมเมืองใหญ่ที่มีการใช้งานระบบสารสนเทศและการสื่อสารกันแพร่หลายก่อนแล้วแพร่ขยายตามการแพร่กระจายของการใช้งานระบบสารสนเทศและการสื่อสาร ไปยังสังคมชนบท

ความแตกต่างของมนุษย์ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ส่งผลออกมาเป็นความขัดแย้งในด้านต่างๆ ในหลายระดับ ตั้งแต่ในระดับ ครอบครัว ชุมชน ประเทศ ไปจนถึงระดับโลก ยิ่งกว่านั้น จากความนิยมแบบสุดโต่งต่อพื้นฐานของการพัฒนาโดยให้ความสำคัญต่อด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นหลัก ส่งผลให้คนส่วนมาก โดยเฉพาะคนยุคใหม่คิดบนพื้นฐานของระบบตรรกะวิทยาเป็นหลัก คนส่วนใหญ่คิดโดยอ้างอิงเหตุผล บนพื้นฐานของข้อมูลข่าวสารและมุมมองของตัวเองเป็นหลัก การรับฟังหรือทำความเข้าใจกับความคิดเห็นของบุคคลอื่นมีน้อย แม้จะรับฟัง ก็จะรับฟังบนพื้นฐานของเหตุและผลที่ตัวเองยึดถืออยู่ ถ้าความคิดเห็นของบุคคลอื่นไม่ครอบคลุม ตอบเหตุและผลของตัวเองได้ครบถ้วนก็จะไม่ยอมรับ ประกอบกับกระแสวัฒนธรรมตามจริต /ใจฉันท (‘‘Me’’ Culture) ที่มุ่งแสวงหาความสุขเพื่อความต้องการชั่วขณะมากกว่าการมุ่งมั่นสู่สังคมองค์รวมที่ดีกว่าในอนาคต ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ การฆาตกรรม การฆ่าตัวตาย ภาวะซึมเศร้า การคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาความแตกแยกภายในครอบครัว ปัญหาความก้าวร้าว ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความแตกแยกของชาติ ฯลฯ

๒. การเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับโลก ๕ ประการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

๒.๑ ด้านการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้เกิดขึ้น ได้แก่ การเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่เริ่มมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองนำโดยสนธิ ลิ้มทองกุล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๘ ต่อต้านรัฐบาลซึ่งมีทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยเป็นนายกรัฐมนตรี กลุ่มการเมืองดังกล่าวรวมตัวกันได้อย่างรวดเร็วมากโดยอาศัยสื่อผ่านเครือข่ายสื่อสารและสารสนเทศ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร เมื่อ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งนับเป็นการก่อรัฐประหารเป็นครั้งแรกในรอบ ๑๕ ปี ส่งผลให้ฝ่ายทหารคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดยพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ก้าวขึ้นสู่อำนาจ และเข้ามามีบทบาททางการเมือง ส่งผลให้ไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหาร ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๙ – ๒๕๕๐ ซึ่งในช่วงดังกล่าว มีกลุ่มออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหารหลายกลุ่ม นำโดยกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จ

การแห่งชาติ แดงทั้งแผ่นดิน (นปช.) เพื่อขับไล่ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) และรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ฯ

การสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ ๑๓ – ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งรัฐบาลได้ส่งกำลังทหารพร้อมอาวุธสงคราม และรถหุ้มเกราะ เข้าปิดล้อมพื้นที่การชุมนุมของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ(นปช.) บริเวณแยกราชประสงค์ ระหว่างการชุมนุมทางการเมืองเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตตั้งแต่วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ทั้งสิ้น ๕๖ คน ได้รับบาดเจ็บ ๔๘๐ คน และมีผู้ชุมนุมสูญหายอีกกว่า ๕๑ คน หลังแกนนำผู้ชุมนุมเข้ามอบตัวกับตำรวจเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ได้เกิดเหตุเผาอาคารหลายแห่งทั่วประเทศ รวมทั้ง เซ็นทรัลเวิลด์ สื่อต่างประเทศบางแห่ง ขนานนามการสลายการชุมนุมดังกล่าวว่า "สมรภูมิกรุงเทพมหานคร" สื่อไทยบางแห่ง ขนานนามเหตุการณ์ดังกล่าวว่า "พฤษภาอำมหิต"

เหตุการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในประเทศไทยโดยเฉพาะในสังคมเมืองด้านการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากภายใต้สภาวะแวดล้อมใหม่ ที่มีการเชื่อมโยง (Interconnectivity) มีปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น และขยายผลอย่างต่อเนื่องไปสู่ชนบททั่วประเทศอย่างรวดเร็ว

๒.๒ ด้านการทหาร มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมาก เช่น ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา ที่เริ่มต้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ เหนือกรณีพิพาทพรมแดนพื้นที่ปราสาทพระวิหาร หลังจากนั้น ก็ได้มีการปะทะระหว่างกำลังทหารทั้งสองฝ่ายหลายครั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ แม้ว่ากองทัพไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกองทัพกัมพูชาทั้งในระดับผู้นำเหล่าทัพลงไปถึงระดับหน่วยทหารที่ปฏิบัติการอยู่ตามแนวชายแดนมาอย่างต่อเนื่องภายใต้ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ก็ยังเกิดเหตุการณ์ปะทะกันดังกล่าวขึ้นทำให้เกิดการสูญเสียทั้งสองฝ่าย

ในขณะที่ไทยมีกำลังทางทหารทุกด้านทั้งทางบก ทางทะเลและทางอากาศเหนือกว่ากัมพูชาเป็นอย่างมาก ทั้งจำนวนกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยกว่ามาก แต่การดำเนินการเพื่อให้ได้ประโยชน์จากความขัดแย้งในครั้งนี้กลับดูเหมือนว่าฝ่ายกัมพูชาจะประสบความสำเร็จมากกว่า ด้วยการดำเนินการทางการทูต การเรียกร้ององค์การระหว่างประเทศ การประชาสัมพันธ์ กระทั่งขยายไปยังนานาประเทศที่กระทำได้อย่างรวดเร็ว ทันตามจังหวะเวลาที่เหมาะสมกว่า การดำเนินการดังกล่าวเป็นการใช้ประโยชน์จากสภาวะแวดล้อมใหม่ที่มีความเชื่อมโยงในระดับท้องถิ่น-ภูมิภาค-โลก สิ่งเหล่านี้ทำให้กัมพูชาประสบความสำเร็จใกล้เคียงกับการชนะได้โดยไม่ต้องรบ

ปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด และจลาจลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าจะมีความเคลื่อนไหวในลักษณะต้องการแบ่งแยกดินแดนบริเวณปัตตานีมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ แต่ความไม่สงบดังกล่าวเกิดขึ้นและขยายผลอย่างรวดเร็วหลัง พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน (๓ ก.ค. ๕๕) มีผู้เสียชีวิต ๕,๕๒๘ คน เป็นครู ๑๔๘ คน พระภิกษุ ๗ รูป มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า ๘,๕๒๔ คน เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของฝ่ายตรงกันข้ามประกอบกับการปิดบังข่าวของฝ่ายตนในการซ่อนพรางทำให้ฝ่ายรัฐไม่สามารถปฏิบัติการได้โดยง่าย ยิ่งกว่านั้น ยังมีการรับการสนับสนุนข้ามพรมแดนในลักษณะเครือข่ายเกิดขึ้นด้วย

๒.๓ ด้านเศรษฐกิจ เป็นด้านที่มองเห็นผลการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้นได้อย่างชัดเจน อาทิ ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ราคาทอง ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ค่าของเงินบาทเทียบกับอัตราความเร็วในการเปลี่ยนแปลงของราคาดัชนีในตลาดหุ้น จนดูเหมือนว่าปัจจุบันประเทศไทยไร้พรมแดน รับผลกระทบโดยตรง ทันทีจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจากทั่วโลก รวมทั้งการแพร่กระจายของวัฒนธรรมบริโภคนิยมในคนไทยซึ่งแพร่กระจายจากเมืองใหญ่ที่รับกระแสนิยมมาจากต่างประเทศโดยตรงอย่างรวดเร็ว แพร่กระจายไปสู่เมืองต่างๆ ไปจนถึงชนบทอย่างรวดเร็ว เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือแบบ การใช้งานรับสัญญาณโทรศัพท์ผ่านดาวเทียม จนถึงการใช้งานโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปเรื่อยๆ จนอยู่ในรูปแบบของ Smart Phone ที่กำลังแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน

๒.๔ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเทศไทยมีการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ให้มีสุขภาพที่ดี พัฒนาด้านการสื่อสารและคมนาคม คนไทยใช้งานผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลจากความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในสังคมเมือง เช่น ยอดการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ ตัวเลขจากรายงานของกระทรวง ICT มียอดผู้ใช้งานมือถืออยู่ที่ ๗๕.๕ ล้านรายในปี ๒๕๕๔ เพิ่มขึ้น ๑๐๐ % ในระยะเวลา ๑๐ ปี ตั้งแต่ปี ๒๐๐๑ ซึ่งมียอดผู้ใช้อยู่เพียง ๗.๕ ล้านราย, ความสนใจในเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบ 3G, ยอดการใช้ Facebook, การนำ i-Pad มาใช้ในการศึกษาทั่วประเทศ, การเปลี่ยนมาใช้งานเชื้อเพลิงแก๊สโซฮอลล์ที่ประสบผลสำเร็จอย่างรวดเร็ว ฯลฯ แม้ว่าคนไทยจะรับรู้และเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น แต่สภาวะแวดล้อมด้านการวิจัยและพัฒนาฯ ยังไม่มีแรงจูงใจในการวิจัยที่เพียงพอ ค่านิยมต่อกิจการวิจัยยังไม่ดีนัก ยังขาดการเผยแพร่ ยกย่องนักประดิษฐ์

๒.๕ ด้านสังคมจิตวิทยา และวัฒนธรรม อ้างอิงจากรายงานของ “โครงการศึกษาวิจัยพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของโลกที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมสังคมไทย”

ซึ่งเป็นโครงการที่ได้รับทุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปได้ ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมของประเทศไทยจากผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ดังต่อไปนี้

การไหลเวียนเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมไทยเกิดขึ้นผ่านมิติการเคลื่อนไหล ๕ มิติ (Appadurai, 1996) โดยส่งผลต่อวิวัฒนาการวัฒนธรรมไทย ดังแสดงในแผนภาพที่ ๖

	อดีต – ศุโขทัย	อยุธยา	ธนบุรี – ต้นรัตนโกสินทร์	รัชกาลที่ 4-5	รัชกาลที่ 6-8	รัชกาลที่ 9
Ethnoscapes	เครือญาติ ชาติภาษา	ขุนนาง พ่อค้า ต่างชาติ	ชาวจีน ตั้งถิ่นฐาน	นักรบ ทหารพระวันตก	ชาวไทยไปศึกษา ต่างประเทศ	นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ
Mediascapes	ศิลปะจาก จิตรกรรม	การเจริญ สัมพันธไมตรี	กฎหมาย ประกาศ พระราชโองการ	การพิมพ์ สื่อมวลชน	โทรทัศน์ วิทยุ	ดาวเทียม
Ideoscapes	พ่อปกครองลูก	เทวราชา ศักดิ์นา	กรรมวิธี	Modernization	เสรีนิยม ชาตินิยม	ประชาธิปไตย แบบไทยๆ
Financescapes	การค้าขาย แลกเปลี่ยน	เกณฑ์แรงงาน ระบบส่วย	การค้าขาย แลกเปลี่ยน	การค้าขาย ทางการค้า	การเงิน ระหว่างประเทศ	อุตสาหกรรม ทุนนิยม
Technoscapes	เกษตร ชลประทาน	ผลิตผล การเกษตร	พืชเศรษฐกิจ	เครื่องจักรกล การเกษตร	เครื่องจักรกลอุตสาหกรรมและการสื่อสาร	
	วัฒนธรรม เครือญาติ	วัฒนธรรม ศักดิ์นา	วัฒนธรรม กรรมวิธี	วัฒนธรรม ตะวันตก/ความทันสมัย	วัฒนธรรม ไทยที่มีอารยธรรม	วัฒนธรรม ????

แผนภาพที่ ๖ วิวัฒนาการวัฒนธรรมไทยจากการเคลื่อนไหลทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์

การปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมไทย (Global-National Cultural Interaction) เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น กระแสทุนนิยม (Capitalism) พบว่ามีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ “การกลืนทางวัฒนธรรม (Homogenization)” ส่งผลเป็นลักษณะบริโภคนิยม วัตถุนิยม และกลไกตลาดแบบเสรี หากแต่เมื่อพิจารณาในบริบทการแพร่ขยายของกระแสทุนนิยมที่เข้ามาในสังคมไทยกลับพบว่าสิ่งที่ป็นทุนนิยมแบบไทยๆ นั้น หาใช่เป็นทุนนิยมแบบแท้ๆ ดังเดิมที่รับเข้ามาไม่ แต่เป็น “การประสานรวม (Hybridization)” กลไกตลาดแบบเสรีภายใต้สมมุติฐานโอกาสและเสรีภาพที่เท่าเทียมนั้น ได้กลายสภาพเป็นกลไกตลาดที่ยังคงลักษณะการอุปถัมภ์เกื้อกูลกันไว้ ขณะเดียวกันยังพบ “การต่อต้าน (Resistance)” ทุนนิยม และมีความพยายามที่จะประสานข้อดีของทุนนิยมเข้ากับคุณค่าที่ยังต้องการรักษาไว้ เกิดการขับเคลื่อนแนวคิดทุนนิยมทางเลือก อาทิ ทุนนิยมแบบมีหัวใจ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การปะทะสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมไทยได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม-สังคม และทำให้เกิดการตระหนักถึงมายาคติของ “ความเป็นไทย” ที่ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นภาพตัวแทนลักษณะหรือคุณค่าบางประการที่อาจเรียกว่าเป็น “ความเป็นไทยแบบทางการ” แสดงถึงวัฒนธรรมไทยแท้บริสุทธิ์ ที่นำเสนอ “ความจริง ความดี ความงาม” (สายชล สัตยานุรักษ์, ๒๕๔๙) ให้แก่ผู้คนที่หลากหลายในสังคม โดยแสดงถึงแบบแผนที่เป็นภาพนิ่งตายตัวของความเป็นเอกราช ความมีศีลธรรม ความมีระเบียบแบบแผนที่ดีงามถูกต้องตามมาตรฐาน อันสะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรี ความมีคุณธรรม มีน้ำใจไมตรี คำนึงถึงผู้อื่น ความมีมารยาท อ่อนช้อย ประณีต พิถีพิถัน ซึ่งเป็นคุณค่าที่ดีงามในสังคมไทย หรือแม้กระทั่งมายาคติในการเป็น “สยามเมืองยิ้ม” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ๒๕๔๘)

หากเมื่อพิจารณาลักษณะตามความเป็นจริง จะพบว่าสังคมไทยมีความเป็นพหุลักษณ์ คือมีวัฒนธรรมแบบคู่ขนาน ได้แก่ วัฒนธรรมหลวง ที่แสดงให้เห็น “ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม” กับ วัฒนธรรมราษฎร์ อันสะท้อนให้เห็นถึง “วิถีชีวิตวัฒนธรรม” ที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลาย เช่น วัฒนธรรมลานนา อีสาน ลาว ขอม มุสลิม จีน ชาว - มลายู ตลอดจนกลุ่มชนชายขอบทางวัฒนธรรม เช่น ชาวกะเหรี่ยง ชาวม้ง ซึ่งล้วนแต่มีความแตกต่างทางวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีความหลากหลายดังกล่าวได้แสดง “ความเป็นไทยแบบไทยไทย” (Very Thai) และสะท้อน “คุณค่าแบบไทยไทย” ออกมาโดยมิได้ตั้งใจ และสามารถที่จะช่วงชิงและกำหนดความหมายของความเป็นไทยขึ้นมาใหม่ในสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ได้เปิดมุมมองทางวัฒนธรรมแก่บุคคลทั้งในสังคมและจากสายตาคนนอก เช่นในทัศนคติของชาวต่างชาติเห็นว่าความเป็นไทยนั้นคือ การผสมผสานความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งสามารถพบเห็นได้จากวิถีชีวิต ความเชื่อ พิธีกรรม และนิสัยใจคอของคนไทยที่แสดงให้เห็นถึงความง่าย ๆ สบาย ๆ ความรักสนุก และความสามารถในการผสมผสานความแตกต่าง เป็นต้น

ทั้งนี้ คุณค่าความเป็นไทยในแบบต่างๆ รวมถึงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สามารถนำมาสังเคราะห์ “แก่นคุณค่า” (Core Value) หรือ “ค่าน้ำ” อันเป็นที่มาของคุณค่าต่างๆ ในสังคม ได้แก่ ๑) ความรับรู้ในการเป็นปัจเจกชน ๒) ความรักความสุข ๓) ความเชื่อทางด้านศาสนาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๔) ความสามารถในการเปิดรับและปรับเปลี่ยน ๕) ความสำนึกในระบบชุมชน โดยแก่นคุณค่าดังกล่าวนี้สามารถตีความไปสู่คุณค่าต่างๆ ได้หลากหลายมิติขึ้นอยู่กับบริบทที่พิจารณา เช่น การรับรู้ในการเป็นปัจเจกชนในทางหนึ่งแสดงถึงความรักศักดิ์ศรี ไม่ชอบให้ใครมาถูกละเมิดเหยียดหยาม ในขณะที่อีกทางหนึ่งแสดงถึงการให้ความสำคัญกับการรักษาหน้าตา ไม่ชอบถูกทำให้เสียหน้า เป็นต้น

แนวความคิดทางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

๑. แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลกระทบของความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ได้รับการยอมรับแพร่หลายไปทั่วโลก และมีประเทศที่ใช้แนวความคิดนี้เป็นหลักและประสบผลสำเร็จ เช่น ญี่ปุ่น คือแนวความคิดของ ชุนวู ซึ่งใช้ประโยชน์จากปัจจัยหลักของการเปลี่ยนแปลงคือด้านการสื่อสาร และสารสนเทศได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้รับทราบข้อมูลข่าวสาร ทำให้“รู้เขา รู้เรา” ได้อย่างรวดเร็วทันเวลา ได้ใช้ประโยชน์จากจังหวะเวลาที่เหมาะสมต่อทุกสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ชุนวู ผู้โด่งดังไปทั่วโลกทั้งในวงการทหารและวงการธุรกิจทั่วโลกจากคำกล่าวที่ว่า“รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ไม่แพ้ร้อยครั้ง” ระบุเรื่องสำคัญ ๕ ประการ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ รู้เขา รู้เรา ได้ต้องแท้ เรื่องสำคัญ ๕ ประการดังกล่าว ได้แก่

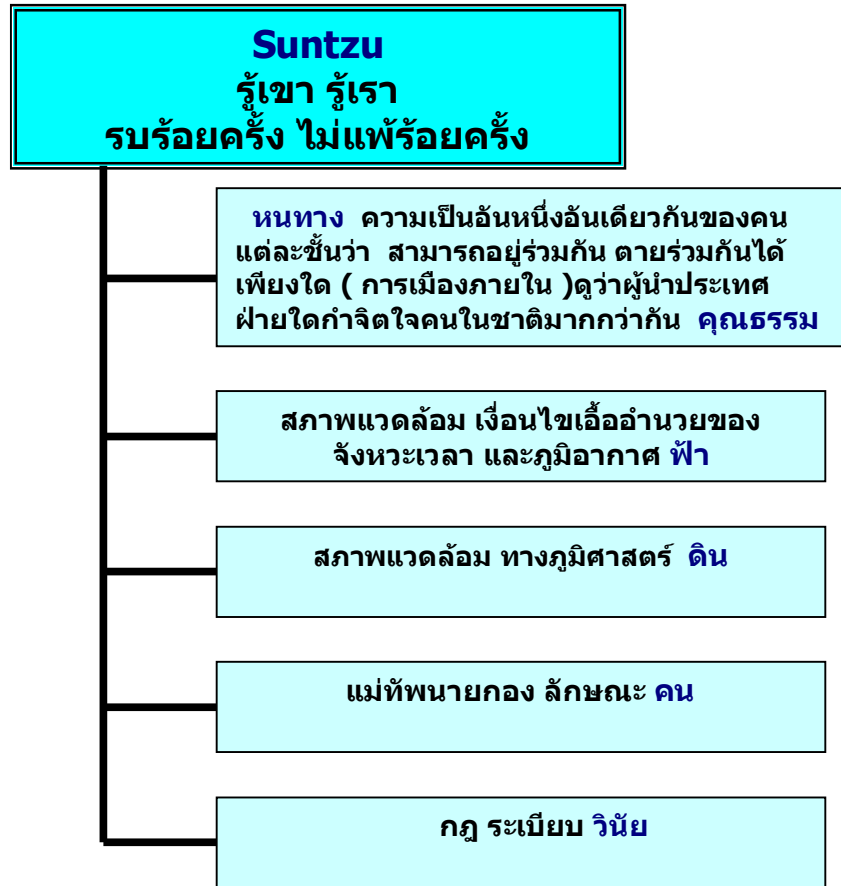
(๑) หนทาง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นว่าสามารถอยู่ร่วมกัน ดายร่วมกันได้เพียงใด (การเมืองภายใน)

(๒) ฟ้า หมายถึง สภาพแวดล้อม เงื่อนไขอันอำนวยของจังหวะเวลา และภูมิอากาศ

(๓) ดิน หมายถึง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

(๔) แม่ทัพนายกอง ลักษณะคน

(๕) กฎ ระเบียบ วินัย

เพื่อให้ “รู้เรา” ตามแนวความคิดของ ซุนวู ในหัวข้อสำคัญที่ต้องพิจารณาในการกำหนด ยุทธศาสตร์ประเทศได้แก่ ดิน ซึ่งหมายถึง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ การกำหนด ยุทธศาสตร์ประเทศไทยต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้ชัดเจนเป็น พื้นฐานในการพิจารณา และ ฟ้า ที่หมายถึง สภาพแวดล้อม เงื่อนไขเอื้ออำนวยของจังหวะเวลา และ ภูมิอากาศ ซุนวู กล่าวว่า “กำลังใจ” และ “สติปัญญา” ของมนุษย์ คือ สิ่งสำคัญที่จะชี้ขาดผลของการ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การพิจารณาในทุกหัวข้อต้องพิจารณาบนฐานของแนวความคิด “รู้เขา รู้เรา” นั่นคือ พิจารณาทั้งในส่วนประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ทั่วโลก และเนื่องจาก สภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่เกิดสภาวะแวดล้อมใหม่ ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็น เครือข่ายที่มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในประเทศหนึ่งมีโอกาสที่จะมีผลกระทบต่อประเทศอื่นๆ ได้ ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ประเทศไทยต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมทั้งทาง ภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ เงื่อนไขเอื้ออำนวยของจังหวะเวลาและสถานการณ์ แนวโน้มของโลก ประกอบกัน

จากนั้น จึงกำหนดหนทาง ซึ่งต้องพิจารณาถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นว่าสามารถอยู่ร่วมกัน คายร่วมกันได้เพียงใด หนทางในที่นี่ หมายถึง ยุทธศาสตร์ประเทศไทยนั่นเอง ยุทธศาสตร์ประเทศไทยต้องกำหนดเป้าหมายที่ประเทศไทยจะเดินหน้าไป อาจจะกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนคนไทยเดินไปสู่จุดหมายเดียวกันบนหนทางเดียวกัน เนื่องจาก สภาพปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน หมายถึง ฟา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อม เงื่อนไขอำนาจของจังหวะเวลา และภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก การดำเนินยุทธศาสตร์ประเทศไทยตามแนวความคิดของซุนวู ที่เน้นการรับรู้สถานการณ์ได้อย่างทันทั่วทั้ง (Situation Awareness) จะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถใช้โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ยิ่งการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วยิ่งขึ้น ก็ยังเป็นโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น ยุทธศาสตร์ประเทศไทยดังกล่าวจำเป็นต้องมีความอ่อนตัว สามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วจึงจะได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดี

ปัจจัยสำคัญในการรองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวความคิด “รู้เขา รู้เรา” ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร การหาข่าว การวิเคราะห์ข่าว การประเมินผล อย่างรวดเร็วฉับไว ทั้งปัจจัยภายนอก (รู้เขา) และปัจจัยภายใน (รู้เรา) เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในยุคนี้

๒. กลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นอย่างมาก และประสบผลสำเร็จจนมีการใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ได้แก่

๒.๑ แนวความคิด Network Centric Operation การเปลี่ยนแปลง

แนวความคิดและรูปแบบของการปฏิบัติการทางทหาร เกิดแนวความคิด Network Centric Operation ที่นำมาใช้กันทั่วโลก การใช้กำลังทหารตอบสนองต่อรูปแบบใหม่ของสงครามและปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือสงคราม (MOOTW : Military Operations Other Than War) ให้มีความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร เช่น การข่าวกรอง (Intelligence) การลาดตระเวนและเฝ้าตรวจ (Surveillance and Reconnaissance) ด้วยสายตาและ Sensor และการปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operation: IO) ได้แก่ ปฏิบัติการการสงครามอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Warfare Operations: EWO) ซึ่งแนวความคิดทางการทหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องมีความละเอียดอ่อนในการเรียนรู้ และการจัดการอย่างเป็นระบบ ให้เกิดความเหมาะสมลงตัว และได้รับการยอมรับในความเป็นไปได้ การนำไปสู่การปฏิบัติจริงจึงจะเกิดขึ้นได้

การวางแผนแบบบูรณาการและการนำขีดความสามารถทางทหารมาใช้เพื่อบรรลุผลที่ต้องการครอบคลุมยุทธบริเวณ ถูกเชื่อมโยงในอาณาจักรแห่งข่าวสารซึ่งประกอบด้วยฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล และปัจจัยมนุษย์ ภายใต้ขอบเขตนี้มีเครือข่ายของข่าวสารและระบบข่าวสารใช้งานอยู่ เครือข่ายในความหมายนี้นิยามได้ว่าเป็นการรวมหลายระบบที่มีการแพร่กระจายข่าวสาร ในการนี้หมายความว่าความรวมถึงข่ายวิทยุ การเชื่อมต่อดาวเทียม การเชื่อมต่อ ขั้วสารดิจิทัลทางยุทธวิธี การสื่อสารทางไกล ระบบค้นหาข้อมูลและควบคุม การแนะนำ รวมทั้งติดตามเพิ่มข้อมูลดิจิทัล ปัจจัยทางยุทธการสนับสนุนระบบ คือ การโจมตีเครือข่ายการป้องกันภัย และการสนับสนุนเครือข่าย การบูรณาการในที่นี้ นอกเหนือจากด้านเครือข่ายสื่อสารและสารสนเทศแล้ว ประเด็นสำคัญกว่านั้น คือ การบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งทางทหาร หน่วยงานราชการและพลเรือน แนวความคิด Network Centric Operation เป็นรูปแบบการปฏิบัติการร่วม (Joint Operation)

หลักนิยามตามแนวความคิด Network Centric Operation ระบุอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นโดยเน้นด้านความเร็ว ไม่ว่าจะเป็นความเร็วในการรับรู้สถานการณ์ และความเร็วในการบังคับบัญชา โดยเน้นการปฏิบัติการร่วม ดังนี้

๑.) ควบคุมและปฏิบัติพร้อมกันโดยแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์จริงที่มองเห็นได้ในเวลานั้น (Real Time) โดยใช้กำลังทุกส่วนไม่แยกเหล่าทัพและประเทศ

๒.) รอบรู้สถานการณ์ (Situation Awareness) ร่วมกันในทุกระดับ ทุกหน่วยงาน ทุกเหล่าทัพ

๓.) เพิ่มความร่วมมือร่วมแรงกัน (Enhance Collaboration) โดยให้อำนาจในการดำเนินการในเวลาเดียวกันได้ด้วยตัวเอง (Enable Self-synchronization)

๔.) เพิ่มความเร็วในการบังคับบัญชา

แนวความคิด Network Centric Operation คือการนำศักยภาพจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่ทำได้ การบูรณาการดึงศักยภาพจากทุกภาคส่วนมาใช้ สามารถดำเนินการได้ผ่านสื่อระบบสารสนเทศและการสื่อสารที่มีความก้าวหน้ามาก ทำให้เกิดเครือข่ายที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ แบ่งปันใช้งานร่วมกันได้ทั้งทางเสียง รูปภาพและภาพเคลื่อนไหว ประเด็นสำคัญคือศักยภาพของแต่ละภาคส่วนของแต่ละองค์กร ลงไปถึงแต่ละบุคคล เป็นอย่างไร มีความก้าวหน้า มีพัฒนาการถึงระดับไหน ดังนั้น การดำเนินการตามแนวความคิด Network Centric Operation เพื่อให้มีประสิทธิภาพ จะให้อิสระต่อแต่ละภาคส่วนในการพัฒนาตนเองในแต่ละด้านให้เต็มที่ ลงไปจนถึงระดับบุคคล ทั้งนี้ แต่ละภาคส่วน แต่ละองค์กรจะเน้นการพัฒนาตนเองในกรอบตามภารกิจที่กำหนดเป็นหลัก

๒.๒ แนวความคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain

Management) ในช่วงปี ๑๙๘๐ เกิดแนวความคิด "การจัดการห่วงโซ่อุปทาน" ซึ่งถูกสร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการในการสนธิกระบวนการหลักทางธุรกิจเข้าด้วยกัน จากผู้บริโภครายสุดท้าย ย้อนไปจนถึงผู้จัดหาต้นน้ำ (ผู้จัดหาขายแรกสุด) จากผู้จัดหาต้นน้ำ ที่จัดหาสินค้า, บริการ และข้อมูลมาเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ลูกค้าและผู้มีส่วนร่วมในบริษัท แนวคิดพื้นฐานของการจัดการห่วงโซ่อุปทานคือการที่บริษัททั้งหลายในห่วงโซ่อุปทานเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงความผันผวนของตลาด และกำลังในการผลิต ถ้าบริษัทในห่วงโซ่อุปทานสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ทุกบริษัทก็จะสามารถช่วยหรือมองหาความช่วยเหลือ เพื่อที่จะให้ห่วงโซ่อุปทานทั้งระบบเข้าถึงจุดดุลยภาพได้ โดยไม่ต้องพึ่งพิงการคาดเดาความต้องการของตลาดในพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนงานที่ดีขึ้นทั้งในการผลิตและจัดจ่าย อันจะทำให้เกิดการลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และผลิตสินค้าที่ดึงดูดตลาดมากกว่าเดิม ซึ่งสุดท้ายจะทำให้ได้ยอดขายที่สูงขึ้น และบริษัทในห่วงโซ่นั้นจะได้ผลประโยชน์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ความร่วมมือในห่วงโซ่อุปทานอย่างสมบูรณ์ ก่อให้เกิดการแข่งขันในมิติใหม่ในตลาดโลก การแข่งขันในปัจจุบันได้เปลี่ยนจากการแข่งขันในรูปแบบบริษัทต่อบริษัท มาเป็นห่วงโซ่อุปทานต่อห่วงโซ่อุปทานแทน

เป้าหมายพื้นฐานของการจัดการห่วงโซ่อุปทานคือการเติมเต็มความต้องการของลูกค้า โดยใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งรวมไปถึงกำลังในการกระจายสินค้า, วัสดุคงคลังและแรงงาน โดยทฤษฎี ห่วงโซ่อุปทานมีความมุ่งหมายที่จะสนองความต้องการของตลาด และใช้วัสดุคงคลังให้น้อยที่สุด ส่วนประกอบของการสร้างจุดดุลยภาพของห่วงโซ่อุปทานนั้นหลากหลาย ประกอบด้วย การร่วมมือระหว่างบริษัทเพื่อกำจัดคอขวด, การจัดหาเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างจุดสมดุลระหว่างราคาวัสดุต่ำสุดกับการขนส่ง, การนำเทคนิค Just in Time เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อทำให้เกิดจุดดุลยภาพของการผลิต, รักษาจุดเหมาะสมในการตั้งโรงงานและคลังวัสดุ เพื่อการบริการลูกค้า, และการใช้การวางแผน, การวิเคราะห์เส้นทางการขนส่ง, Dynamic programming, และการสร้างดุลยภาพในระบบลอจิสติกส์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของฝั่งจัดจ่าย

การดำเนินการตามแนวความคิดทั้งสองอยู่บนพื้นฐานเดียวกันซึ่งประกอบด้วย

๑.) การดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ปฏิบัติการร่วมกัน ภายใต้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้น เป็นการดำเนินการแบบบูรณาการ ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน (หนทาง)

๒.) ให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” รับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้ง (Situation Awareness) ทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ (ดิน) สภาพแวดล้อม เงื่อนไขเอื้ออำนวยของ จังหวะเวลา และภูมิอากาศ (ฟ้า)

๓.) เห็นความสำคัญของแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงาน ลงไปถึง คนแต่ละคน สร้างสภาพแวดล้อม โอกาสให้แต่ละบุคคล แต่ละองค์กรสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากขีดจำกัด (ดิน)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา

๑. การดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ ผลการพัฒนาประเทศก่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจก้าวหน้า การพัฒนาสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ การพัฒนาประเทศอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จึงเป็นจุดเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ยังคงเน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาพื้นฐาน มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศภายใต้ทุนสำคัญ ๓ ทุน ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผลการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พบว่าสังคมไทยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างกว้างขวางในทุกภาคส่วน ขณะที่ความอยู่เย็นเป็นสุขในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ อยู่ระหว่างร้อยละ ๖๖ – ๖๗ ใกล้เคียงกับร้อยละ ๖๕ ในปี ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ โดยปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัว ส่งผลต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล รวมถึงสุขภาวะของคนไทยในด้านคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งระดับโลก และในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งโอกาสที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ขณะที่ต้องคำนึงถึงภัยคุกคามและจุดแข็งที่ใช้ผลักดันการพัฒนาให้ก้าวหน้า รวมทั้งแก้จุดอ่อนที่มีอยู่ไม่ให้เป็นอุปสรรคการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งประเมินศักยภาพของประเทศและผลการพัฒนาที่ผ่านมา เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย ดังนี้

๑) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ดี โดยภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูง ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ ขณะที่การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศกับการลงทุน โดยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ เศรษฐกิจต่างประเทศทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการค้ายังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจของไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

๒) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและระบบธรรมาภิบาลมากขึ้น

๓) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุนแรง กระทบต่อผลผลิตภาคเกษตรและความยากจน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่มีความขัดแย้งทางนโยบายในการบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ประเทศไทยยังมี

ความมั่นคงด้านอาหาร แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความต้องการพืชพลังงาน

๔) การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น แต่ความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังดำรงอยู่และส่งผลต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน ความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อตลอดจนความสงบสุขที่ลดลง ขณะที่ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น แต่ขีดความสามารถในการป้องกันการทุจริตต้องปรับปรุง การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จในเรื่องการเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอนภารกิจและมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง ขณะเดียวกัน การคอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย กลุ่มคนรุ่นใหม่เห็นว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ยอมรับได้

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์

นับตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้เลือกเส้นทางทุนนิยมในการพัฒนาเศรษฐกิจไทยเพื่อให้เชื่อมสัมพันธ์กับระบบทุนนิยมโลก ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เลือกใช้เอนเอียงไปข้างปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมและก่อนไปทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิดประเทศ เมื่อมีการเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ตั้งแต่ปลายทศวรรษ ๒๕๑๐ เป็นต้นมา และเมื่อภาครัฐบาลลดบทบาทการแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยการถ่ายโอนการผลิตไปให้แก่เอกชน (Privatization) และด้วยการลดการควบคุมและกำกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทต่างๆ ตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจไทยจึงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิดบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมอย่างเต็มตัว

ความพยายามผลักดันให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย (newly industrialized country (NIC)) ทำให้ภาคธุรกิจกับภาคประชาชนต่างก็เลือกเส้นทางเดินของตน โดยที่เป็นเส้นทางที่แตกต่างกัน ในขณะที่ภาคธุรกิจเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศแบบเปิดโดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและผลักดันให้สังคมเศรษฐกิจไทยเข้าไปอยู่ในเครือข่ายการค้าและเครือข่ายความสัมพันธ์การผลิตของเขตเศรษฐกิจสำคัญของโลก เพื่อให้ได้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ยุทธศาสตร์การแสวงหาประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์กลับไม่เกื้อกูลต่อการมีชีวิตที่ดีในภาคประชาชน ประชาชนคนไทยในภูมิภาคต่างๆ ได้รับผลกระทบของการผลิตเพื่อพาณิชย์และได้รับบทเรียนอันเจ็บปวดจากความผันผวนของสังคมทุนนิยมโลก ภาคประชาชนจึงต้องการเส้นทางที่พึ่งตนเองและใช้ยุทธศาสตร์พัฒนามาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน

เส้นทางการพัฒนาที่แตกต่างกันของภาคธุรกิจกับภาคประชาชนก่อให้เกิดทวิลักษณ์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา ในขณะที่ภาคธุรกิจต้องการขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับสังคมโลก เพื่อหาประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ แม้ว่าภาคประชาชนจะไม่คัดสายสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ แต่ต้องการจำกัดความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ภาคธุรกิจที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักจะมีส่วนสำคัญในการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

มีการนำเสนอแนวความคิดที่หลากหลายทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เช่น จากแนวทางวนเกษตรของวิบูลย์ เข็มเจริญ (เสรี พงศ์พิสและคณะ ๒๕๓๒) แนวทางพุทธเกษตรกรรม (ประเวศ วะสี ๒๕๓๐) และแนวทางสังคมสมานภาพและวิชา (ประเวศ วะสี ๒๕๓๖) แนวความคิดดังกล่าวแตกต่างจากยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างน้อย ๔ ประการ ได้แก่

ประการแรก การเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือกล่าวอีกนัยยะหนึ่งก็คือ หลักการ“ทางใคร ใครเลือก” รัฐบาลส่วนกลางไม่ควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยไม่ขอความเห็นชอบจากประชาชนเพราะประชาชนเป็นผู้รับผลกระทบจากการพัฒนา

ประการที่สอง เป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไม่ได้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เน้นเป้าหมายการมีชีวิตที่ดีของประชาชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไม่ปฏิเสธเป้าหมายการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชน แต่ไม่เห็นด้วยกับการวิ่งไล่กดขี่ทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสถานะแวดล้อม สถาบันครอบครัวและลักษณะความเป็นชุมชนของหมู่บ้าน

ประการที่สาม ความหลากหลายของชุมชนก่อให้เกิดความหลากหลายในแนวทางการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นชูคำขวัญ“คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเลือกยุทธศาสตร์การพัฒนา หากยังเชื่อว่าหมู่บ้านมีศักยภาพในการแก้ปัญหาของตนเอง ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประการที่สี่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นไม่ได้ต่อต้านขัดขวางกระแสโลกาภิวัตน์ เพราะตระหนักดีว่า การต่อต้านขัดขวางกระแสโลกาภิวัตน์นั้นมิอาจกระทำได้อีกทั้งยอมรับว่ากระแสโลกาภิวัตน์ในบางด้านอาจเป็นประโยชน์แก่ภาคประชาชน ผู้เสนอแนวความคิดนี้บางท่านถึงกับเสนอทางออกเพื่อให้ส่วนต่างๆ ของสังคมอยู่ร่วมกันโดยสันติสุข (ประเวศ วะสี ๒๕๓๐ : ๒๕๓๖) แต่ผู้เสนอแนวความคิดนี้เกือบทั้งหมดไม่เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาตามกระแส

โลกาภิวัตน์อย่างสุดโต่ง เพราะกระแสโลกาภิวัตน์ให้ประโยชน์แก่ภาคธุรกิจมากกว่าภาคประชาชน มีหน้าซำยังมีแนวโน้มที่จะทำลายคุณธรรมชาติ สถาบันครอบครัวและลักษณะความเป็นชุมชนของหมู่บ้านอีกด้วย

จากทวิลักษณ์ของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แตกต่างกันระหว่างภาคธุรกิจกับภาคประชาชน จึงมีแนวความคิดยุทธศาสตร์ทางเลือกสำหรับอนาคตเกิดขึ้น เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นด้านการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ในขณะเดียวกันก็แสวงหาประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างจำกัดขอบเขต ยุทธศาสตร์ทางเลือกเอนเอียงไปทางด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิดประเทศ แต่ก็ต้องการจำกัดมิให้มีการเปิดประเทศมากเกินไป ยุทธศาสตร์ทางเลือกต้องการควบคุมขนาดการเปิดประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมแก่การดำเนินนโยบายรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะจะไม่ปล่อยให้เงินทุนเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้อย่างเสรีเต็มที่ ยุทธศาสตร์ทางเลือกไม่ปฏิเสธเป้าหมายการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนแต่ไม่ถือว่าการเพิ่มรายได้ประชาชาติเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา หากแต่ต้องการให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี ไม่ทำลายคุณธรรมชาติ ไม่ทำลายสถาบันครอบครัว ไม่ทำลายวัฒนธรรมชุมชนที่เน้นความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการทำงานเพื่อส่วนรวมร่วมกัน โดยเน้นการจัดระบบสวัสดิการแก่ประชาชนผู้ยากจนและด้อยโอกาสในสังคม ยุทธศาสตร์ทางเลือกเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยมุ่งให้มีการเปิดเผยและเผยแพร่ข่าวสารสาธารณะ สนับสนุนการปฏิรูประบอบราชการเพื่อลดขนาดของภาครัฐบาล โดยกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารแผ่นดินมากขึ้น แนวความคิดนี้ทำให้เกิดการพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.), องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่กำลังพัฒนาแพร่ขยายอยู่ในปัจจุบัน มีการกระจายการผลิตสินค้าสาธารณะท้องถิ่นไปให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมากขึ้น เห็นได้จากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP : ONE TAMBON ONE PRODUCT) ยุทธศาสตร์ทางเลือกสนับสนุนการพัฒนาตลาดการเมืองให้มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์มากขึ้น รวบรวมและเผยแพร่สารสนเทศทางการเมือง ลดทอนและจัดการทุจริตและการฉ้อฉลในการเลือกตั้ง(อ้างอิง รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ ๒๕๕๐ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๒)

หนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลก

ผลการวิเคราะห์หาหนทางที่ดีที่สุดในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย จากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลข่าวสาร หลักการ และทฤษฎี โดยการศึกษาจากการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในหลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร การเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูล เอกสาร บทความ อินเทอร์เน็ต การเปิดกระทู้สอบถามผ่านเครือข่ายสังคม (Social Network) การสำรวจสภาพแวดล้อมประเทศไทยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ และแบบสอบถามต่อนักศึกษา วปอ. และ ปรอ. ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้

แนวความคิดเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชนเป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลก ชุมชนเน้นการดำเนินการแบบบูรณาการทุกภาคส่วนโดยการกำหนดเป้าหมายร่วม ซึ่งเป็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” ให้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถค้นหา ติดตาม แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วมาก

ในเวลาเดียวกันมีกลยุทธ์ในการดำเนินการเพื่อรองรับสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นอย่างได้ผลและแพร่กระจายไปทั่วโลก ทางทหาร ได้แก่ รูปแบบ Network Centric Operation ในขณะที่ภาคเอกชนเป็นรูปแบบ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)

ดังนั้น หนทางที่ดีที่สุดในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยควรจะเป็นการดำเนินการตามแนวความคิดดังกล่าว โดยพิจารณาในองค์รวมตามแนวความคิดเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชน

สภาวะแวดล้อมใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากและส่งผลกระทบไปแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือด้านสังคม จิตวิทยา ทำให้การพิจารณาดำเนินการแยกเฉพาะแต่ละด้าน มีโอกาสที่จะได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปได้ยากขึ้นเรื่อยๆ และมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้ทันเวลาหรือได้ผลในระยะยาวเป็นไปได้ยาก ตัวอย่าง เช่น การพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจดังที่ผ่านมา ส่งผลกระทบให้เกิดความแตกแยกของคนในประเทศระหว่างภาคธุรกิจที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล นักวิชาการส่วนหนึ่งและชนชั้นกลางขึ้นไปส่วนใหญ่ กับภาคประชาชนที่มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค ความแตกแยกดังกล่าวส่งผลย้อนกลับให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งการ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้ในมุมมองด้านเศรษฐกิจด้านเดียว แต่ต้องพิจารณาในองค์รวม ทั้งด้านการเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยา, การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ เช่น ปัญหายุทธภัยในปี ๒๕๕๔ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนถึงความจำเป็นในการดำเนินการแบบบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อรองรับสภาวะอุบัติภัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ฯลฯ ในเวลาเดียวกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แพร่กระจายเข้ามาในประเทศไทยอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านอินเทอร์เน็ต, Social Network และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ส่งผลให้สามารถเชื่อมโยงมีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายกันได้ง่ายขึ้น อย่างรวดเร็ว การพิจารณาหนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลกในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องพิจารณาแบบบูรณาการในองค์รวม การพิจารณาแยกส่วนแต่ละด้านจะมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้ทันเวลา และได้ผลในระยะยาวอย่างยั่งยืนได้ยาก ดังนั้น เอกสารวิจัยฉบับนี้จะพิจารณาหนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลกด้านยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นการพิจารณาแบบบูรณาการในองค์รวมของประเทศไทย

ประเทศไทยพัฒนามาด้วยการคิดแยกเป็นส่วนๆ (Compartmentalized) เช่น แยกเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรม ในขณะที่ธรรมชาติหรือความจริงของสรรพสิ่งทั้งหมด ไม่แยกส่วน แต่เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร สังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าองค์ประกอบเหล่านี้เชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการก็จะเกิดความสมดุลหรือยั่งยืน (“วัฒนธรรมกับการพัฒนา”, ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี) ดังนั้น การดำเนินการแบบบูรณาการในลักษณะเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกันจึงเป็นหนทางที่เหมาะสมต่อการรองรับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทั้งนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือที่ดีในการดำเนินการแบบบูรณาการดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดการไหลเวียน เชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนสารสนเทศระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจะกลายเป็นโอกาสอันดียิ่ง ถ้ารับรู้สถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่ (Situation Awareness) การรับรู้สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม เงื่อนไข อำนาจของประชาชนจะสร้างโอกาสให้แต่ละคนมีจังหวะเวลาที่เหมาะสมและเมื่อดำเนินการเป็นเครือข่าย ก็จะกลายเป็นโอกาสของทั้งกลุ่ม ส่งผลดีต่อประเทศ ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นรวดเร็วแค่ไหน หรือมีทิศทางเช่นใดก็ตาม สรุปผลการสังเคราะห์ ได้ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นให้มองเห็นทิศทางที่จะเดินหน้าร่วมกันไปในอนาคต

แม้ว่าประเทศไทยจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ และมีนโยบายเพื่อความมั่นคงมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แต่ยังไม่เคยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ชัดเจน ในที่นี้ยุทธศาสตร์ชาติ หมายถึง เป้าหมายที่คนในชาติเห็นพ้องต้องกันว่าประเทศชาติควรเดินหน้าไปในทิศทางไหน สิ่งใดมีความสำคัญกว่ากัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในระดับชาติ ตัวอย่าง เช่น ต้องการให้ประเทศมั่งคั่งร่ำรวยหรือต้องการให้ประเทศเป็นสังคมที่มีความสุข ด้านไหนมีความสำคัญกว่ากัน การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติคือการพิจารณาประเทศทั้งประเทศในลักษณะองค์รวม พิจารณาจากความต้องการของประชาชนในชาติเป็นหลัก จึงเป็นการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดของประเทศเข้าด้วยกัน ไม่เน้นด้านใดด้านหนึ่ง ในอดีต การดำเนินการโดยการบูรณาการแต่ละองค์ประกอบขององค์กรเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็ว กระทำได้ยากลำบาก แต่เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก้าวหน้า โดยเฉพาะด้านเครือข่าย ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานแบบใหม่ เช่น One Stop Service ฯลฯ ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นให้ทำได้ที่จุดเดียว ปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารก้าวหน้ามาอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงเป็นโอกาสหนึ่งในการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดของประเทศเข้าด้วยกัน ได้อย่างรวดเร็ว บทเรียนจากการแก้ไขปัญหาอุทกภัยแห่งชาติในปี ๒๕๕๔ เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนถึงความต้องการในการบูรณาการทุกหน่วยงาน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา

เมื่อพิจารณาหนทางรองรับจากสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนแปลงรวดเร็วยิ่งขึ้นอีก เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติอาจจะแปรเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง แต่เมื่อพิจารณาในระดับยุทธศาสตร์ชาติ ความเปลี่ยนแปลงในความต้องการของคนในชาติในองค์รวมมีโอกาที่จะเปลี่ยนแปลงได้น้อย ตัวอย่าง เช่น เมื่อพิจารณา “วิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๖๐” ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ที่กำหนดว่า

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

โอกาสที่คนไทยจะไม่ต้องการภาคภูมิใจในความเป็นไทย หรือไม่อยากได้รับการบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ, หรือไม่ต้องการสังคมที่มีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี คงเป็นไปได้ยาก

ประเด็นสำคัญคือ “วิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๖๐” ดังกล่าว เป็นเป้าหมายที่คนในชาติทุกระดับส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่าอยากให้เป็นอย่างนั้นหรือไม่ จึงจะเป็น หนทาง ที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นในชาติ ที่สามารถจะอยู่ร่วมกัน ดยร่วมกันได้ การดำเนินการเพื่อให้ได้วิสัยทัศน์ซึ่งจะกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ได้ผล จำเป็นต้องมีการ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ” ของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ แม้ว่าสภาพพัฒนาฯ จะเข้าใจดีถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและพยายามให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ในขั้นตอนการกำหนดแผนพัฒนาฯ แต่ละฉบับ แต่เนื่องจากการกิจหลักของสภาพพัฒนาฯ จะเป็นการเขียนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากรอบการพิจารณาหลักจะเป็นด้านเศรษฐกิจและสังคม ในเวลาเดียวกันสภาความมั่นคงแห่งชาติจะกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติซึ่งมักจะพิจารณาจากมุมมองด้านการทหารเป็นหลัก ตัวอย่าง เช่น นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๘ กำหนดวิสัยทัศน์ว่า

“มีค่านิยมร่วมของสังคมเป็นพลังให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชาติมีความมั่นคง สังคมเป็นปึกแผ่น สามารถรักษาผลประโยชน์ของชาติและคุณภาพในการดำเนินความสัมพันธ์กับนานาประเทศ”

ทั้งสององค์กรมีภารกิจหลักในการเขียนแผนของประเทศหรือเขียนนโยบายของประเทศ ซึ่งต้องลงรายละเอียดไปถึงระดับกลยุทธ์หรือแผนการปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ของประเทศ ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติมีการกำหนดถึงระดับโครงการด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศซึ่งเป็นทิศทางที่ชัดเจนที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศยอมรับและร่วมกันเดินหน้าสู่ทิศทางนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการเพื่อให้ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ” โดยอาจจะเริ่มต้นจากการกำหนดให้ สภาพพัฒนาฯ กับสภาความมั่นคง ร่วมกันดำเนินการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย ทั้งนี้ ควรเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรทุกภาคส่วน ลงไปถึงประชาชนทุกระดับ ซึ่งในอดีต อาจจะดำเนินการได้ยากและใช้เวลา แต่ในปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์จากการติดต่อสื่อสารและกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือระบบสารสนเทศ การใช้ Social Network เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วขึ้นมาก

มีข้อควรพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการกำหนดวิสัยทัศน์ คือ การกำหนดลำดับความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบว่าส่วนไหนมีความสำคัญมากกว่ากันให้ชัดเจน ซึ่งดำเนินการได้โดยการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมภายนอกและภายใน เพื่อให้ “รู้เขารู้เรา” สถานะแวดล้อมภายนอกเป็นสิ่งที่เรากำกับหรือควบคุมไม่ได้ สถานะแวดล้อมภายนอกที่ดีจะเป็นโอกาสของประเทศ ในขณะที่สถานะแวดล้อมภายนอกที่ไม่ดีจะกลายเป็นภัยคุกคามต่อประเทศ ส่วนสถานะแวดล้อมภายในเป็นสิ่งที่เรากำกับหรือควบคุมได้ สถานะแวดล้อมภายในที่ดีจะเป็นจุดแข็ง

ของประเทศ ในขณะที่สภาวะแวดล้อมภายในที่ไม่ดีจะกลายเป็นจุดอ่อนของประเทศ ลำดับความสำคัญดังกล่าวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ยุทธศาสตร์ชาติที่ชัดเจน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่คนในชาติเห็นพ้องต้องกันว่าประเทศชาติควรเดินหน้าไปในทิศทางไหน สิ่งใดมีความสำคัญกว่ากัน จะทำให้ประเทศมีจุดยืนที่ชัดเจน พร้อมทั้งจะรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงนั้นจะรวดเร็วเพียงใด ในทางกลับกันยังสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้นได้อีกด้วย ทั้งนี้ ความรวดเร็วในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและแพร่กระจายไปยังทุกภาคส่วนจะเป็นปัจจัยสำคัญ ตัวอย่าง เช่น การเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมัน แม้ว่าราคาน้ำมันจะสูงขึ้น ถ้ามีทิศทางที่ชัดเจนและรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็ว ก็จะเกิดการประหยัด ลดการใช้น้ำมันลงของประชาชนทั่วประเทศได้อย่างรวดเร็วทันสถานการณ์ เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำรงชีวิตหรือวิธีการผลิต วิธีการดำเนินการในแต่ละภาคส่วนได้ทันทั่วถึง

๒. ดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ปฏิบัติการร่วมกัน ภายใต้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้น เน้นการดำเนินการแบบบูรณาการ ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

ใช้ศักยภาพของทุกภาคส่วนร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ลงไปถึงระดับบุคคล ให้เป็นปัจจัยในการทํากำลังต่อทุกสถานการณ์ โดยใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้ดำเนินการได้ทันทั่วถึง

๒.๑ การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกันจะเป็นปัจจัยในการทํากำลังคนทั้งกลุ่มในการรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพียงใดก็ตาม ยิ่งกว่านั้น การปฏิบัติการร่วมกันของคนหมู่มากที่มีความหลากหลาย มีความถนัดในวิชาชีพเฉพาะแต่ละด้านที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ย่อมมีผู้เชี่ยวชาญที่ทราบถึงหนทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพียงแต่อาจจะขาดศักยภาพ เช่น กำลังคน งบประมาณ ฯลฯ ในการแก้ไขปัญหาให้ทันทั่วถึง แต่การปฏิบัติการร่วมกันในลักษณะบูรณาการที่ทุกภาคส่วนรับทราบหนทางแก้ไขปัญหาพร้อมกัน จะทำให้สามารถใช้ศักยภาพจากทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาให้ทันเวลาได้

๒.๒ การรองรับสภาวะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้นและเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลภไร้พรมแดน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศสร้างเสริมให้เกิดเครื่องมือในการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายได้อย่าง

รวดเร็ว ด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันได้หลากหลายรูปแบบทั้งทางเสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว และสัญลักษณ์สื่อต่างๆ การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกันจึงเป็นการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดังกล่าวอย่างเต็มที่ ส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติการร่วมกันดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด

สภาวะโลกไร้พรมแดน ยังทำให้การปฏิบัติการร่วมกันในลักษณะเครือข่ายสามารถใช้ประโยชน์จากศักยภาพของคนทั่วโลกเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามที่ต้องการ ได้โดยปราศจากขีดจำกัดด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวอย่าง เช่น การสร้างปทานุกรม Wikipedia, Web Site รวมวิดีโอ Youtube ฯลฯ

๒.๓ การรองรับกระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้างคามทันสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้เป็นสากล การปฏิบัติการร่วมกันจะช่วยให้ทั้งองค์กรรับทราบข้อดี ข้อเสีย ของกระแสวัฒนธรรมจากภายนอก สามารถปรับเปลี่ยน เลือกใช้ข้อดี ข้อเสียให้สอดคล้องกับสภาวะขององค์กรได้อย่างเหมาะสม

การปฏิบัติการร่วมกันทำให้เกิดการบูรณาการในการสร้างความเป็นสากลของประเทศตัวเองได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการยอมรับจากทั่วโลก การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกันสามารถสร้างขยายเครือข่ายไปทั่วโลกเพื่อให้เกิดกระแสนิยมตามที่กลุ่มต้องการได้ ตัวอย่าง เช่น การแพร่กระจายความนิยมในอาหารไทยที่แพร่กระจายไปทั่วโลก ปัจจุบันในญี่ปุ่นถือว่าต้มยำกุ้งเป็นซุปรชนิดหนึ่งในซุปรสามชนิดที่ได้รับความนิยมมากที่สุดของโลก (<http://www.soupedia.com/best3/>), การนวดแผนไทยที่ได้รับความนิยมไปทั่วโลกและมีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้น, ความนิยมในมวยไทยที่แพร่กระจายไปทั่วโลกโดยเฉพาะในยุโรป เป็นต้น

๒.๔ การรองรับสภาวะที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” การดำเนินการในลักษณะเครือข่ายปฏิบัติการร่วมกันจะทำให้มีโอกาสที่จะก้าวข้ามกระแสไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” ได้อย่างรวดเร็วด้วยศักยภาพของแต่ละบุคคล แต่ละองค์กรในประเทศ ที่จะคว้าโอกาสในช่วงจังหวะเวลาที่เหมาะสมให้คนในประเทศบูรณาการศักยภาพให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ทันเวลา

๒.๕ การรองรับการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่ การปฏิบัติการร่วมกันจะช่วยให้ทั้งประเทศเข้าใจซึ่งกันและกัน และเลือกหนทางที่เหมาะสมต่อการรองรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้ศักยภาพจากความแตกต่างของคนแต่ละกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

๓. ให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” รับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่ (Situation Awareness) ทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม เงื่อนไขเอื้ออำนวยของจังหวะเวลา

๓.๑ การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น การรับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่ (Situation Awareness) จะทำให้ได้โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทุกครั้ง ยิ่งรวดเร็วขึ้น ก็จะได้โอกาสที่ดีขึ้น การให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งแพร่กระจายอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นสาเหตุก่อให้เกิดผลกระทบกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วต่อเนื่องกัน เป็นการรับรู้สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับต้นน้ำ ทำให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมเนื่องจากรู้สาเหตุที่แท้จริงและมีเวลาในการเตรียมการจากการคาดการณ์ล่วงหน้าได้

๓.๒ การรองรับสถานะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้นและเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน

การให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้งภายนอกและภายในให้รับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่จะทำให้อาณาเขตของกระแสโลกในแต่ละด้านได้อย่างทันทั่วทั้ง ทำให้สามารถหาหนทางหรือมาตรการรองรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกันยังสามารถปฏิบัติการเชิงรุกเพื่อสร้างสถานการณ์ตามที่ต้องการข้ามขอบเขตของพรมแดนระหว่างประเทศได้

๓.๓ การรองรับกระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้างคามทันสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้เป็นสากล

การรับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วทั้งที่ (Situation Awareness) จะทำให้มีเวลาในการวิเคราะห์ หาหนทาง มาตรการที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากกระแสความเป็นสากล เช่น กระแสวัฒนธรรมธรรมาภิบาล (Governance Culture) หรือหาแนวทางในการปรับปรุงด้านสังคม จิตวิทยาของประเทศเพื่อใช้ประโยชน์จากกระแสวัฒนธรรมรากลึก เป็นต้น

การให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้งภายนอกและภายในจะทำให้อาณาเขตของกระแสวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงความนิยมจากความเป็นตะวันตกมาสู่

ความเป็นตะวันออก ฯลฯ ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากกระแสความนิยมในโลกได้อย่าง
ทันทั่วถึง

๓.๔ การรองรับสถานะที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและ กอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล”

การรับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็วทันทั่วถึง (Situation Awareness) จะทำให้รับรู้
รูปแบบการเปลี่ยนแปลงจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” ได้อย่าง
เป็นรูปธรรม ตัวอย่าง เช่น ความนิยมในบริษัทที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social
Responsibility; CSR) เป็นต้น ส่งผลให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนองค์กรเพื่อใช้
ประโยชน์จากกระแสนิยมดังกล่าวได้อย่างทันทั่วถึง

๓.๕ การรองรับการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่

การให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้งภายนอกและภายในจะทำให้รับทราบความ
เปลี่ยนแปลงของคนได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้พร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือ
กำหนดมาตรการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงแบบใหม่ของคนในยุคต่อไป

๔. พัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

โดยให้ความสำคัญกับแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงาน ชุมชน ลงไปถึงระดับบุคคล
สร้างสภาพแวดล้อม โอกาสให้แต่ละบุคคล แต่ละองค์กรสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่โดย
ปราศจากขีดจำกัด การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ดำเนินการได้โดย

ประการแรก พัฒนาบุคลากรโดยให้ความสำคัญกับบุคคลทุกคน เข้าใจในความ
แตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมการศึกษาอบรมตามความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้มีการพัฒนา
ทักษะ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและนำมาใช้ประโยชน์
การศึกษอบรมในที่นี้จำเป็นต้องมีการฝึกฝน ปฏิบัติด้วย คนเป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถฝึกฝนได้ การ
ฝึกฝน ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะสร้างนิสัยให้แก่ผู้ที่ได้รับการฝึก

ประการที่สอง สร้างบรรยากาศสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมทั้ง
ทางกายภาพ และทางจิตวิทยาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยทางกายภาพ ได้แก่ การมีอุปกรณ์เทคโนโลยี
คอมพิวเตอร์ ระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีเครือข่ายคล่องตัวต่อการค้นคว้าและเชื่อมเข้าถึง
การมีสถานที่หรือสถาบันในการจัดเก็บระบบฐานความรู้ที่สะดวกต่อการค้นคว้า หรือการนำเสนอ
เพื่อการนำไปใช้ปฏิบัติจริง หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันกับหน่วยงานอื่น
สำหรับทางจิตวิทยา คือ การสร้างคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน เช่น การ
ปลูกฝังค่านิยมเชิงคุณธรรมจริยธรรม การเป็นแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจโดยการให้แรง

เสริมทางบวก การให้รางวัลสิ่งตอบแทน การกระตุ้นทางปัญญา และการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานเป็นทีม หรือการสอนงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดกระบวนการคิด กระบวนการทำงาน และกระบวนการเข้าใจ ส่งผลต่อการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้

๔.๑ การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น ในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้นอีกในอนาคต สังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่พร้อมในการรองรับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การที่ประเทศจะประสบความสำเร็จหรืออยู่รอดได้ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ ปัจจัยสำคัญที่สุด คือ คน สังคมแห่งการเรียนรู้ในที่นี้ หมายถึง สังคมที่คนใฝ่รู้(ป.อ.ปยุตโต) สังคมที่คนใฝ่รู้จะพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะรวดเร็วเพียงใด เนื่องจากคนใฝ่รู้จะสนใจศึกษา ค้นคว้า ทารายละเอียด ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลันจะเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับพวกเขา ไม่ทอดทิ้ง หมดกำลังใจที่จะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในยามปกติคนเหล่านี้ก็จะศึกษาเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้รับทราบข้อมูล ข่าวสารของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของสิ่งที่มีโอกาสจะเกิดขึ้น ประเทศที่มีคนที่มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมประสบความสำเร็จและมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะจากการรวมพลังเป็นเครือข่ายร่วมกันของคนในสังคมจะเป็นปัจจัยในการทวีกำลังของสังคมนั้นเป็นทวีคูณ จากแนวความคิดรูปแบบ Learning Organization ของ Marquart ที่เน้นองค์กรให้เกิดวัฒนธรรมที่กระตุ้นให้ทุกคนเรียนรู้ และปรับตัว น่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรที่จะทำให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาและอยู่รอดได้

๔.๒ การรองรับสภาวะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้นและเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีการแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน

สังคมแห่งการเรียนรู้ใช้ประโยชน์จากการมีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายและสภาวะ โลกไร้พรมแดนได้อย่างเต็มที่ เช่น การใช้ประโยชน์จากความรู้ในเชิงสหวิทยาการ เป็นต้น

สภาวะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น เป็น โลกไร้พรมแดน เป็นสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะสามารถศึกษาหาข้อมูลได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งมากขึ้น โดยปราศจากขีดจำกัดด้านพรมแดนระหว่างประเทศ แม้ว่าจะมีขีดจำกัดด้านภาษาอยู่บ้างก็ตาม

๔.๓ การรองรับกระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้าง ความทันสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้เป็นสากล

สังคมแห่งการเรียนรู้จะรับทราบ เข้าใจ มองเห็นข้อดี ข้อเสียของกระแสวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ไม่ว่ากระแสความเป็นตะวันตก กระแสความทันสมัย หรือกระแสความเป็นสากล

สังคมแห่งการเรียนรู้จะมองเห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าจะไปในทิศทางใด และควรดำเนินการรองรับหรือใช้ประโยชน์อย่างไร (Know-how)

๔.๔ การรองรับสถานะที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล”

สังคมแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้หาหนทางรองรับหรือใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” ได้อย่างเต็มที่

สังคมแห่งการเรียนรู้จะช่วยในการหากลยุทธ์ วิธีการที่หลากหลายในหลายแง่มุมที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ

๔.๕ การรองรับการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่

สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นหนทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาบุคลากรทุกรุ่น ทุกสมัย โดยจะช่วยผสมผสาน สร้างความเป็นปึกแผ่นของคนที่แตกต่างกัน ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน ได้ดีขึ้น สามารถบูรณาการในการทำงานร่วมกันได้

สังคมแห่งการเรียนรู้จะช่วยพัฒนา เสริมสร้างขีดความสามารถเฉพาะแบบของแต่ละบุคคลที่มีความสนใจในแต่ละด้านต่างกัน ให้มีความก้าวหน้าได้โดยไม่มีขีดจำกัดจากภาระหน้าที่ หรือรูปแบบการทำงานที่ถูกองค์กรกำหนด

๕. เน้นอัตลักษณ์ความเป็นไทย

ประเทศไทยมีจุดแข็งที่มี “ความเป็นไทยแบบไทยไทย” (Very Thai) ซึ่งเป็นความสามารถในการผสมผสานความแตกต่างอยู่แล้ว มองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สังคมไทยมีวัฒนธรรมแบบคู่ขนาน ได้แก่ วัฒนธรรมหลวง ที่แสดงให้เห็น “ขนบธรรมเนียมประเพณี และ ศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม” กับ วัฒนธรรมราษฎร์ อันสะท้อนให้เห็นถึง “วิถีชีวิตวัฒนธรรม” ที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลาย เช่น วัฒนธรรมลานนา อีสาน ลาว ขอม มุสลิม จีน ชาว-มลายู ตลอดจนกลุ่มชนชายขอบทางวัฒนธรรม เช่น ชาวกระเหรี่ยง ชาวม้ง ซึ่งล้วนแต่มีความแตกต่างทางวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี ดังนั้น สถานะแวดล้อมใหม่ ที่โลกมีการเชื่อมโยง (Interconnectivity) มีปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น เกิด

ความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน น่าจะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการใช้ประโยชน์จากสถานะแวดล้อมดังกล่าว ในเวลาเดียวกัน ต้องระมัดระวังต่อผลกระทบที่อาจทำให้ความเป็นไทยเสื่อมถอยลงหรือล่มสลายหายไป ดังนั้น การมุ่งเน้นให้ประชาชนในชาติเห็นความสำคัญของความเป็นไทยผ่านวัฒนธรรมหลวง ซึ่งเป็น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้ง การยอมรับวัฒนธรรมราษฎร์ ที่เป็น วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน

การดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าวถูกกำหนดไว้ใน “วิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๖๐” ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ตั้งแต่คำเริ่มต้นว่า “คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย” “ยึดมั่นในวัฒนธรรม” และปิดท้ายที่ “สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

๕.๑ การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น

อัตลักษณ์ความเป็นไทยมีลักษณะเด่นที่มีความอ่อนตัว ไม่ยึดติดกับรูปแบบ ประเพณี พิธีกรรมหรืออุดมการณ์ตายตัวเป็นความสามารถในการผสมผสานความแตกต่าง ซึ่งมองเห็นได้จากการอยู่ร่วมกันของคนไทย กับคนไทยเชื้อสายจีน หรือคนไทยเชื้อสายอินเดีย ฯลฯ ที่ทุกกลุ่มต่าง ยืนยันในความเป็นไทยมากกว่าการเป็นคนเชื้อชาติเดิมของบรรพบุรุษ จึงสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแน่นอน

วัฒนธรรมความเป็นไทยมีที่มาจากศาสนาพุทธผสมผสานกับศาสนาฮินดู จึงมีพื้นฐานบนหลักปรัชญาที่เข้มแข็งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม อาทิ ความเอื้ออารี มีน้ำใจ มีศีลธรรม และจริยธรรม จึงมีความมั่นคง เป็นจุดยืนของสังคมที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ

๕.๒ การรองรับสถานะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้นและเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน

ประเทศไทยอยู่ในทำเลที่มีสถานะแวดล้อมที่สมบูรณ์ต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ทั้งด้านอาหาร สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงน้อยมาก ทำให้วัฒนธรรมไทยเป็นรูปแบบของสังคมที่อยู่กันอย่างมีความสุข อาทิ การใช้ชีวิตอย่างสบายสบายแบบไทยไทย การเป็นสยามเมืองยิ้ม ดังนั้น อัตลักษณ์ความเป็นไทยจึงน่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่คนในสังคมอื่นโหยหา เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่นิยมมาท่องเที่ยวในประเทศไทย สถานะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์ เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น และเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิด

ความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน จึงเป็นโอกาสที่จะเผยแพร่ขยายเครือข่ายความเป็นไทย ให้ได้รับความนิยม โดยเฉพาะ ในส่วนที่ดี ทั่วโลก พร้อมกับใช้โอกาสนี้ในการพัฒนาปรับปรุงอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้ดียิ่งขึ้น

สภาวะปัจจุบันที่สามารถติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วในทุกรูปแบบ เป็นโอกาสที่ดีในการรื้อฟื้น ให้ความสำคัญของขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งการเผยแพร่ความดีงามของวัฒนธรรมไทยไปสู่นานาชาติ อาทิ การเป็นสยามเมืองยิ้ม ซึ่งเป็นตัวอย่างของสังคมที่อยู่กันอย่างมีความสุข การใช้ชีวิตอย่างสบายสบายแบบไทยไทยอย่างมีความเอื้ออารี มีน้ำใจ มีศีลธรรมและจริยธรรม จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของสังคมที่ไม่มุ่งหาผลประโยชน์ หากความร่ำรวยเป็นหลัก

๕.๓ การรองรับกระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้างความเป็นสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้เป็นสากล

กระแสโลกาภิวัตน์เคยทำให้เกิดการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้างความเป็นสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) ทำให้คนทั่วโลกหันไปนิยมในวัฒนธรรมตะวันตก เช่น ความแพร่หลายของกางเกงยีนส์, การขายตัวของแฮมเบอร์เกอร์ ฯลฯ แต่จากความรวดเร็วในการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความนิยมในวัฒนธรรมตะวันออกแพร่หลายย้อนกลับไปด้วยและมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น การวัด EQ ที่มีความสำคัญมากกว่าการวัด IQ แบบเดิม, กระแสความนิยมในชาเขียวที่มาแพร่กระจายได้รับความนิยมมากที่สุดคนในไทยในช่วงปี ๒๕๔๘ (<http://th.wikipedia.org/wiki/ชาเขียว>), ความนิยมในสินค้าจากประเทศเอเชีย เช่น รถยนต์ญี่ปุ่น, เครื่องใช้ไฟฟ้าญี่ปุ่นหรือเกาหลี, โทรศัพท์เคลื่อนที่ SAMSUNG ของเกาหลีที่มีส่วนแบ่งการตลาดแซงหน้า NOKIA และ Smart Phone ที่มียอดขายสูงกว่า iPhone, ปัจจุบันคนไทยในเมืองใหญ่โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครนิยมรับประทานอาหารญี่ปุ่นมากกว่าอาหารตะวันตก เฉพาะในพื้นที่ย่านสยามสแควร์มีจำนวนของร้านอาหารญี่ปุ่นมากถึง ๔๖ ร้าน ฯลฯ ดังนั้น ความก้าวหน้าของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดกระแสวัฒนธรรมร่ำรวยจึงกลับกลายเป็นโอกาสของทุกประเทศที่จะเผยแพร่วัฒนธรรมของตัวเองในเวทีโลกได้อย่างรวดเร็วและง่ายดายยิ่งขึ้น เช่น ถ้าคนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและร่วมกันเผยแพร่วัฒนธรรมไทย ข้อดีของความเป็นไทยออกไปสู่สังคมโลก ก็จะสามารถสร้างกระแสทำให้เกิดความนิยมในความเป็นไทยไปได้ทั่วโลก ซึ่งจะส่งผลดีต่อประเทศไทยทุกด้าน ไม่ว่าในด้านการเมือง, ด้านการทหาร โดยเฉพาะใน MOOT WAR, เศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านสังคมจิตวิทยาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของประเทศ ถ้าความทันสมัยที่ได้รับความนิยม หรือชื่นชมจากทั่วโลก คือ วัฒนธรรมไทย มีโอกาสที่จะเกิดภาคภูมิใจใน

ความเป็นไทย, มีความแพร่หลายและมีการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติในคนไทย ทุกวัย ความนิยมในความเป็นไทยจะส่งผลให้ประเทศไทยใช้ประโยชน์จากการแผ่ขยายของระบบทุนนิยม (Capitalism) รวมทั้งจากวัฒนธรรมบริโภคนิยม (Consumerism) ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกได้อย่างเต็มที่

โดยเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นไทยนั้นมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธที่เน้นความซื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นโอกาสในการใช้ประโยชน์จากกระแสวัฒนธรรมธรรมาภิบาล (Governance Culture) เพื่อเสริมสร้าง ปรับปรุง พัฒนาด้านศีลธรรม จริยธรรมในความเป็นไทยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

๕.๔ การรองรับสถานะที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล”

สังคมไทยมีวิถีชีวิตดั้งเดิมจากวัฒนธรรมเกษตรที่อยู่ร่วมกันแบบพึ่งพิงเกื้อกูลที่ถ้อยอาศัยกัน ประกอบกับพื้นฐานดั้งเดิมจากศาสนาพุทธ ทำให้สังคมไทยมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แสดงมิตรไมตรีระหว่างกันกับคนในชาติและโดยเฉพาะกับคนต่างชาติ มีการเคารพนบนอบตามกาลเทศะ การมีเมตตา การให้อภัยหรือการรอมชอมเพื่อประสานประโยชน์

การที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย (Divide and Conquer)” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล (Unite and Collaborate)” จากกระแสวัฒนธรรมรำลึก (Cultural Reminiscence) ที่ประชาชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างยากแก่การคาดเดาจะเกณฑ์ได้ จนเกิดภาวะความรู้สึกไม่มั่นใจในตัวตน ขาดอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ความรู้สึกปลอดภัยเริ่มถดถอย ประกอบกับความรู้สึกมั่นคง แน่นนอน มีเสถียรภาพในชีวิตที่เคยมีอยู่ก็ลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ รวมทั้ง การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติได้ผลักดันให้คนจำนวนหนึ่งหันกลับมาค้นหารากเหง้าเพื่อคงจุดยืนและรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ ส่งผลให้ประชาชนคนไทย โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ไปแล้วเริ่มหันมองย้อนกลับไปหาวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทยไทย สบายๆ อย่างมีความสุข จึงนับเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทยที่จะใช้ประโยชน์จากกระแสวัฒนธรรมรำลึกดังกล่าวในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พื้นถิ่นสู่ความเป็นไทย โดยเน้นในด้านที่งดงามของวัฒนธรรมดั้งเดิม ผสมผสานกับกระแสวัฒนธรรมโลกที่หลั่งไหลเข้ามาในเวลาเดียวกัน การพัฒนาต่อยอดเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสทางการตลาดให้วัฒนธรรมไทยในตลาดโลก ก็จะช่วยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ จะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนในชาติให้ความร่วมมือและเห็นความสำคัญ เพิ่มศักยภาพในด้านความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ทำให้มีผลต่อเนื่องไปยังด้านอื่นๆ ของประเทศด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ

แต่เดิมวัฒนธรรมไทยมีปัญหาต่อเนื่องมาจากระบบศักดินา ที่มีการแบ่งแยกชนชั้นทำให้มีความแตกต่าง เกิดความไม่ยุติธรรมในสังคม หรือการต่อเนื่องของระบบอุปถัมภ์ที่ส่งผลให้

ประชาชนคนไทยมีโอกาสที่ไม่ตัดเทียมกัน กระแสวัฒนธรรมธรรมาภิบาล (Governance Culture) ที่เกิดขึ้นในโลกส่งผลให้สังคมมนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมแห่งธรรมาภิบาล (Good Governance Society) ที่มีความโปร่งใส (Clear) มีความห่วงใย (Care) มีความเป็นธรรม (Fair) ตลอดจนมีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน (Share) จึงนับเป็นโอกาสอันดีของประเทศไทยที่จะใช้ประโยชน์จากกระแสวัฒนธรรมธรรมาภิบาลในการพัฒนาสังคมไทย โดยเฉพาะด้านจิตวิทยา ให้เกิดวัฒนธรรมไทยที่มีความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรมมากขึ้น ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมั่นในความเป็นไทยร่วมกัน ทำให้ประเทศก้าวหน้าไปในทิศทางที่ถูกต้อง อย่างดีงาม

ยิ่งกว่านั้น อัตลักษณ์ความเป็นไทยมีความเอื้ออารี มีน้ำใจ มีศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก ในจังหวะเวลาที่โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” การเน้นอัตลักษณ์ความเป็นไทยจะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงนี้

๔.๕ การรองรับการเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่

การใช้ประโยชน์จากกระแสวัฒนธรรมรำลึก รื้อฟื้น เน้นความสำคัญของขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย เพื่อสืบทอดมรดกวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในที่นี้ หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ชาบซึ้ง ยอมรับ และใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๕) การเน้นความสำคัญของการสืบทอดวัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทย เช่น ศาสนา ความเชื่อ ศีลธรรม จริยธรรม ที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบกับวัฒนธรรมทางจารีตและขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การทักทายด้วยการไหว้ มารยาทการกิน การเดิน การแต่งกาย ประเพณีแต่งงาน เป็นต้น และวัฒนธรรมทางสุนทรียะ ซึ่งก็ได้แก่ศิลปะสาขาต่างๆ ที่มีความไพเราะ ความสวยงาม เช่น นาฏศิลป์ จิตรกรรม ดนตรี การแสดงต่างๆ เป็นต้น

การให้ความสำคัญของขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย จะส่งผลให้คนไทยทุกคนได้กลับมารับรู้ สัมผัสกับความเป็นจริงของสภาพแวดล้อมในความเป็นไทย อาทิ การเห็นความสำคัญของศีลธรรม จริยธรรม มีสิ่งยึดเหนี่ยวไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือมองเห็นหนทางในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขในระยะยาวเช่น จากความมีน้ำใจ ความเกรงอกเกรงใจกัน ความเอื้ออาทร ฯลฯ การทักทายด้วยการไหว้จะทำให้คนรุ่นใหม่รับรู้ถึงความแตกต่างกับผู้ที่อาวุโสกว่า เห็นความสำคัญของประสบการณ์มากกว่ายึดติดกับเพียงแค่

จินตนาการ หรือเชื่อแต่ข้อมูล ข่าวสารที่อ้างอิงเฉพาะเหตุผลแต่ไม่ได้ผ่านกรปฏิบัติในสภาวะ
แวดล้อมที่แท้จริง

ในเวลาเดียวกัน สภาวะปัจจุบันเป็นโอกาสในการปรับปรุง ทบทวนความเป็นไทยให้
ดียิ่งขึ้น ไม่ว่าด้านศีลธรรม จริยธรรม ความมีคุณธรรม มีน้ำใจไมตรี ต้อนรับจับคู่ ความมีมารยาท
อ่อนช้อย ประณีต พิถีพิถัน ซึ่งเป็นคุณค่าที่ฝังามในสังคมไทย หรือแม้กระทั่งมายาคติในการเป็น
“สยามเมืองยิ้ม” รวมทั้งการปรับเปลี่ยนด้านความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านนิสัยใจคอของคนไทยที่
แสดงให้เห็นถึงความง่าย ๆ สบาย ๆ ความรักสนุก ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ใช้ประโยชน์จาก
ความสามารถในการผสมผสานความแตกต่างของคนไทยให้เต็มที่

อัตลักษณ์ความเป็นไทยมีที่มาจากศาสนาพุทธผสมผสานกับศาสนาฮินดู จึงมีพื้นฐาน
บนหลักปรัชญาที่เข้มแข็งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม เป็นหนทางที่ถูกต้อง ชัดเจนในการ
พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการยอมรับอยู่แล้ว จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งต่อการเป็น
แนวทางในการพัฒนาคนรุ่นใหม่ ให้มี อาทิ ความเอื้ออารี มีน้ำใจ มีศีลธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะ
ส่งผลที่ดีต่อทั้งประเทศและขยายวงกว้างออกไปสู่ระดับโลกก้าวสู่ยุคพระศรีอาริย์